

УДК711, 455; 711,558

Смадич І.П.,
Івано-Франківський університет нафти і газу

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ НОВИХ ВИДІВ РЕКРЕАЦІЇ, ТА ЇХ МІСЦЕ В СТРУКТУРІ ГАЛУЗІ

Розглянуто загальні підходи до класифікації рекреації та на їх основі розроблені структурні моделі. Здійснено аналіз наявних систем поділу рекреації на предмет уніфікованої структури, що чітко сформує елементи подальших досліджень, та упорядкує типологічний поділ. Здійснено аналіз сформованих структурних моделей в економічній, туристично-рекреаційній та географо-природознавчій галузях. На їх основі виявлено місце нових видів рекреації в структурі галузі та типологічні особливості рекреації для визначення ролі і місця окремих її складових в туристично-рекреаційному просторі регіону.

Обґрунтовано типологію нових видів рекреації.

Ключові слова: Українські Карпати, структура рекреації, нові види рекреації, скоригована модель рекреації.

Вступ.

Метою статті є визначення ролі та місця нових видів рекреації в загальній структурі галузі. При цьому **вирішувались завдання:**

- проаналізувати сформовані підходи до класифікації рекреації;
- здійснити аналіз різноманітних моделей рекреації, виявити найбільш уніфіковану структуру;
- визначити місце нових видів рекреації в наявній структурі;
- розробити модель, для подальших досліджень архітектурно-просторової організації нових видів рекреації.

Основні визначення. Дослідження має інтердисциплінарний характер — використання типологічних та структурних елементів з туристично-рекреаційної, економічної та природознавчої галузей. Головними є поняття **нових видів рекреації та класифікація рекреації.**

Світовий досвід показує, що розвиток рекреації має відіграти роль стержня реорганізації структури економіки регіонів України та забезпечити вирішення демографічних проблем у сільській місцевості. Рівень смертності сільських жителів відносно міського населення станом на 2012 рік становив 1,5 разів. З 1990 р. до початку 2006 р. Україна втратила 312 сіл. При цьому у 8,5 тис. сіл упродовж 2010-2013 років не народилася жодна дитина. Прогноз для таких населених пунктів катастрофічний та веде до втрати сільського етносу.

Така ж ситуація стосується гірських населених пунктів. Вбачаємо вирішення виділених проблем жителів гірських районів Карпат та рекреаційної сфери регіону у розвитку нових видів рекреації.

Джерела та методи дослідження. Характер роботи обумовив використання різноманітних джерел інформації. Використовувались передусім наукові літературні джерела, зокрема ті, що стосуються генези рекреації, трактування її визначення та класифікації рекреації. Додаткову інформацію було отримано з Інтернет джерел, а також з наукових праць фахівців даної галузі.

Головним джерелом інформації на цю тему, зокрема структуризації рекреації, стали праці О.В. Музиченко-Козловської [1], яка займалася пошуком універсальної багаторівневої моделі рекреації. Методом структурного аналізу визначено трактування понять, що найбільш підходять в контексті подальших досліджень архітектурно-просторового потенціалу.

Виклад матеріалу:

1. Характеристика рекреації, як окремої галузі, визначення терміну та його зв'язок з іншими галузями

Системне вивчення поняття «рекреація» розпочалося з середини ХХ ст. На наших теренах дослідженнями в даній сфері займалися Мироненко Н.С., Твердохлєбовим І.Т. [2], В. Стаускас. Л. Г. Лук'янова вважає, що визначення поняття рекреації залежить від причин виникнення за видами ресурсів, що використовуються, та безпосередньою метою перебування індивіда. Тому визначення загального поняття **рекреації** вона дає, як відновлення природного і урбанізованого середовища та життєдайних сил людини. [3]

На нашу думку, саме останнє з запропонованих понять є найбільш всеосяжним і дозволить в даній формі максимально описати суть процесу рекреації.

В науковій літературі поняття рекреації значно диференційованіше, проте всі дослідники сходяться на думці, що це поняття характеризує свідомо створювані людиною та природою загальні умови, які забезпечують відтворення працездатності населення шляхом різних форм відпочинку.

В попередніх дослідженнях ми ввели термін «нові види рекреації», як елемент природного середовища та культурної спадщини регіону, які включені в процес рекреаційної діяльності, виконують роль атракцій, та набули поширення в період з 2000 року. При цьому існування даного елемента до 2000 року не виключається, проте його частка в функціональній структурі рекреації до цього періоду складала менше 2%.

2. Аналіз наукових підходів класифікації рекреації

Рекреація забезпечує розвиток певної території та організовує її взаємозв'язок в іншими регіонами, тому термін «рекреація» також широко використовується в архітектурній та містобудівній сферах.

Великий інтерес викликає питання класифікації видів рекреації та побудова її структурної моделі. Поділ рекреації на окремі ланки дозволяє застосувати системний підхід до її вивчення шляхом ієрархічного та галузевого поділу і тим самим виявити вплив на розширення і підвищення ефективності процесу аналізу та вивчення рекреації.

В науці існують різні підходи до класифікації та структуризації рекреації.

Питаннями класифікації рекреації займалися багато вчених світу. Серед них слід виділити Р. Макінтоша, Н.С. Мироненка, А.Ю. Александрова. Серед українських вчених даними проблемами займалися Н.П. Крачило та О.А. Старовойтенко. На даному етапі нашим завданням є виділення з численного переліку різноманітних підходів до класифікації ту, яка найбільш повно опише всі елементи рекреації та знайти місце нових видів в даній системі. Так у класифікації за А.Ю. Александровим не враховано різні види рекреації (культурно-пізнавальний, діловий, релігійний). Крім того ця класифікація характеризує рекреанта з демографічної та соціально-економічної точки зору.

О. А. Старовойтенко пропонує п'ятирівневу класифікацію видів рекреації, де всі її види спираються на потреби людини. Проте інші чинники, що впливають на розвиток різних її видів не враховано [4].

У класифікації запропонованій М.П. Мальською, В.В. Худо та В.І. Цибухом виокремлено форми та види рекреації за різними напрямками, що універсифікує дану систему та застосовувати дану структуру в різноманітних дослідженнях.

В законі України «Про туризм» [5] пропонується поділ рекреаційно-туристичної сфери на: дитячий, молодіжний, сімейний, для осіб похилого віку, для інвалідів, культурно-пізнавальний, лікувально-оздоровчий; спортивний, релігійний, екологічний (зелений), сільський, підводний, гірський, пригодницький, мисливський, автомобільний, самодіяльний.

Проте дана класифікація забезпечує лише видовий поділ і не враховує ряд факторів (часові межі, габарити системи тощо).

На нашу думку найбільш повну структуру рекреації запропонувала О.В. Музиченко-Козловська, де поділ відбувається за різними характеристиками, що мають безпосередній вплив на інфраструктуру відпочинку. Безперечно, нові види рекреації в даній структурі по кожному окремому підвиду (як за метою подорожі, за транспортною доступністю тощо) можна розглядати у складі даної системи.

Для того, щоб виділити нові види рекреації слід ввести запропоновану систему проміжний таксонометричний поділ на сталі види рекреації та нові її види. Скорегована структура рекреації буде мати наступний вигляд (рис. 1.2)

При запропонованій структурі ми маємо можливість розмежувати сталі та нові види рекреації, зберігши подальший поділ для кожної одиниці.

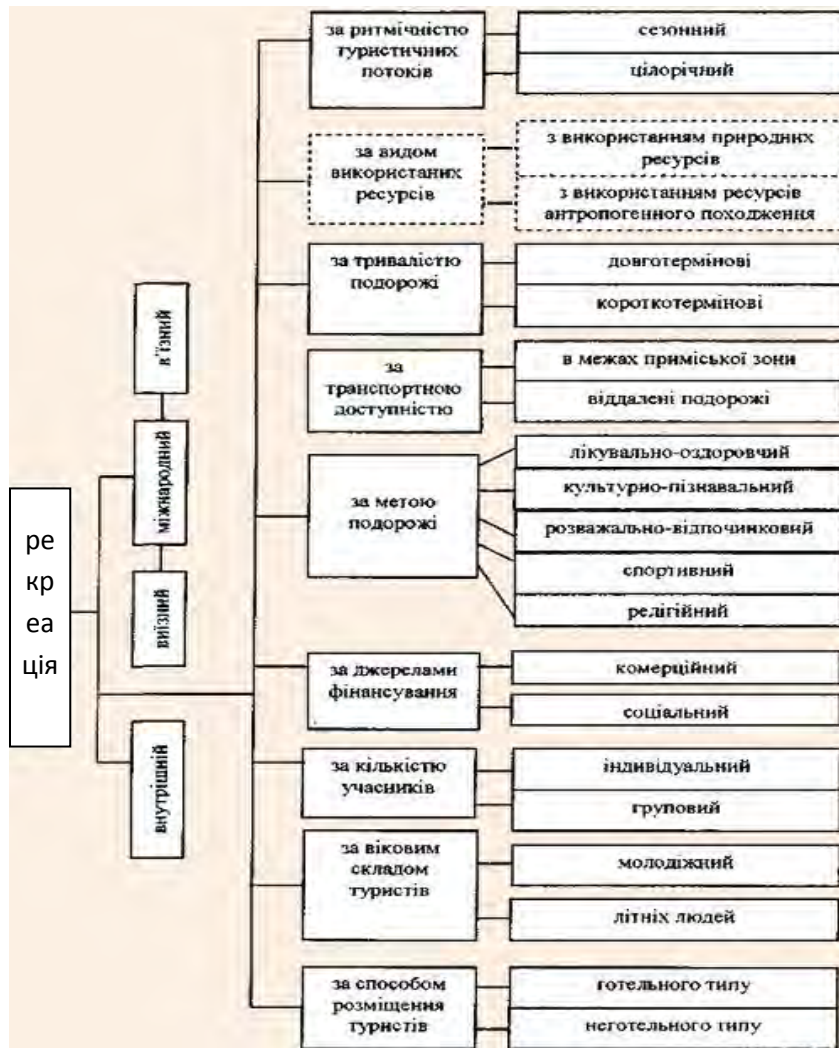

Рис. 1.1. Класифікація рекреації (за О.В. Музиченко-Козловською)

Висновки

Класифікації видів рекреації та побудова її структурної моделі має різні трактування в науковій літературі. Поділ рекреації на окремі ланки дозволяє застосувати системний підхід до її вивчення шляхом ієрархічного та галузевого поділу і тим самим виявити вплив на розширення і підвищення ефективності процесу аналізу та вивчення рекреації. Серед широкого спектру проаналізованих моделей виділяється модель О.В. Музиченко-Козловської, що диференціює поділ як на ієрархічному, так і видовому рівні.

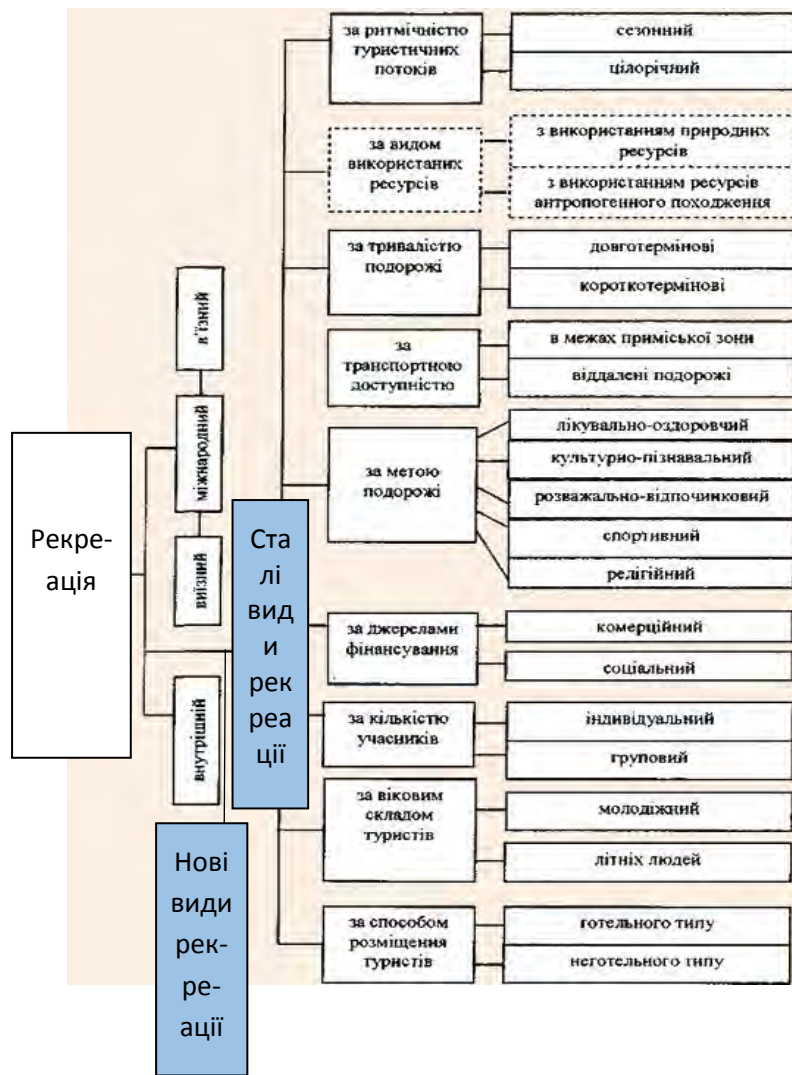

Рисунок 1.2 – Скоригована структура рекреації (розробка автора);

В процесі досліджень охарактеризувані основні типи класифікації, що функціонують в науці ми запропонували власну скориговану модель рекреації з включенням нових видів як окремої одиниці дослідження. Проте різні види поділу (за віком, величиною груп, тощо) діють як для сталих, так і нових видів рекреації. Тому їх слід розглядати на вищому структурному рівні, з можливістю подальшого поділу, для кожного виду рекреації окремо.

Список використаної літератури

1. Музиченко-Козловська О.В., Економічне оцінювання туристичної привабливості території, монографія. - Львів: Новий Світ-2000, 2012 – 20 с.
2. Мироненко Н.С. Рекреационная география.- М.: МГУ, 1981, - 37.
3. Лук'нова Л.Г., Цибух В.І., Рекреаційні комплекси, Навчальний посібник /під заг. Ред. В.К. Федорченко.-К.: Вища школа, 2004.- 34 с.
4. Старовойтенко О. Принципи систематизації видів туризму // Економіка

України. - 2002. - №5. - С. 48-53.

5. Закон України «Про туризм», Ст. 4. Організаційна форми та види туризму. - С. 3.

Аннотація

Рассмотрено общин подходы к классификации рекреации и на их основе разработаны структурне модели. Осуществлено анализ существующих систем деления рекреации на предмет унифицированной структуры, что четко сформирует элементы дальнейших исследований, и упорядочит типологическое деление. Осуществлено анализ сформированных структурных моделей в экономические, туристическо-рекреационные и географо-природо-познавательных отраслях. На их основе выявлено место новых видов рекреации для определения роли и места отдельных ее составляющих в туристическо-рекреационном пространстве региона.

Обосновано типологию новых видов рекреации.

Ключевые слова: Украинские карпаты, структура рекреации, новые виды рекреации, скорректированная модель рекреации.

Abstract:

The article discusses general approaches to the classification of recreation and on their basis the structural model. The analysis of existing division of recreation in terms of a unified structure that clearly form elements for further research and blagoustroit typological division. The analysis of the existing structural models of economic, recreation and geography and Natural industries. On the basis of their place found new types of recreation in industry structure and typological features of recreation for the role and place of such initiatives in tourism and recreation space region.

Justification typology of new types of recreation.

Keywords: Ukrainian Carpathians structure Recreation, new types of recreation, recreation adjusted model.